

A bírálóbizottság értékelése

A jelölt 2002 óta folytatott környei ásatásai alapján indult kutatómunkája vezetett a belső-valeriai katonai objektumok összefoglaló vizsgálatához, melynek eredménye a jelen doktori mű, amely egy rendkívül összetett, az 1930-as évek óta intenzíven kutatott és még így is számos problémát felvető kérdést próbál összefoglalóan tisztázni, a különböző típusú ókori (epigráfiai és irodalmi, ill. régészeti) források és a vonatkozó szakirodalom széles körű figyelembe vételével. Igaz ez akkor is, ha az értekezésből feltűnően hiányzik a kutatástörténeti rész, amely pedig számos érdekességgel szolgált volna, és a szpóliák feldolgozásából az utóbbi években megjelent egyes olyan irodalmak hiányoznak, amely alapján több elveszettnek hitt szpóliát sikerülhetett volna azonosítani. Az írott forrásanyag a jelölt kutatásai alapján egyébként lényegében nem gyarapodott, csak rendszerezetten lett feldolgozva. Abból a szempontból a munka a teljesség igényét mutatja, hogy újabb létesítmények előkerülése már nem várható, így biztosra vehetően az összes pannoniai lelőhelyet vizsgálja a jelenleg feltárt adatok szerint. Általában elmondható, hogy a jelölt munkája Tóth Endre 2009-ban megjelent *Studia Valeriana* c. könyvének folytatásaként értelmezhető.

Az értekezés nem csak a meglévő adatokat foglalja össze, hanem azok alapján megalapozott új következtetéseket von le, amelyek közt vannak fontos kutatási eredmények. Ilyen újítása, hogy a kutatásban eddig használt "belső erődök" kifejezés helyett új fogalmat vezet be, a belső-valeriai katonai objektumokét, ami értelmezésének logikus következménye. Érdeme, hogy az objektumokat egyformán hangsúlyosan tárgyalja geopolitikai, katonai és logisztikai szempontból.

Mindenképpen úttörő és hézagpótló az objektumok koracsászárkori eredetű szpóliaanyagának rendszerezett bemutatása, aminek átfogó elemzésére eddig nem került sor, holott a "belső erődök" ilyen eredetű kőanyaga már mennyiségi szempontból is rendkívül jelentős. Szintén úttörő felvetés, amely azonban még további kidolgozásra és bizonyításra szorul, *Alisca*, *Ad Burgum Centenarium* és 'Marinana' logisztikai rendeltetésének összekapcsolása a belső erődökével. Általában (mint a mű címe is jelzi) a jelölt újszerű kérdésfelvetései jelentik az értekezés kiemelkedő értékét, míg az ezekre adható válasz – az objektumok kutatottságának hiányai miatt – nem minden esetben egyértelmű, a téma további kutatása már csak e miatt is indokolt.

Az értekezés összességében fontos, a magyar Pannonia-kutatás egésze számára értékes tudományos eredményeket mutat fel (pl. a belső erődök vízparti jellege és víziútvonallal való kapcsolatba hozhatósága, Mogio és Környe viszonya, a centenariumok funkciójának azonosítása pannoniai viszonyok közt), ill. új szempontú kérdéseket is vet fel, az akadémiai doktori értekezéstől elvárható tudományos színvonalon és apparátussal.